

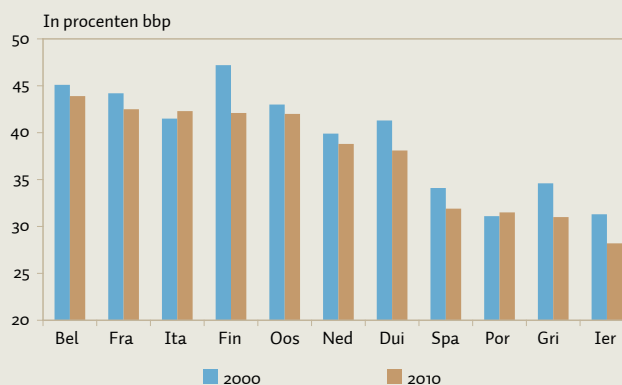
Belastingdruk binnen Europa verschilt sterk

INTERNATIONAAL

Als antwoord op de Europese schuldencrisis hebben overheden in de eurozone op de korte termijn 2 mogelijkheden om hun overheidsfinanciën op orde te krijgen: het beperken van de overheidsuitgaven of het verhogen van de belastinginkomsten. In beginsel is het een politieke keuze tot op welke hoogte een land belasting wil heffen om zijn verzorgingsstaat en overige uitgaven te kunnen financieren. Maar ook vanuit economisch perspectief valt hier het nodige over te zeggen. Alesina en Ardegnà tonen in hun NBER Working Paper 15438 uit 2009 aan dat in de meeste gevallen een reductie van de overheidsuitgaven minder schadelijk is voor economische groei dan belastingverhogingen, en dat het blijvende effect van een uitgavenreductie op de overheidsbegroting groter is. Daarnaast geldt dat een hoge lastendruk voor het bedrijfsleven op termijn de internationale prijsconcurrentiepositie onder druk kan zetten. De figuur laat zien dat er binnen de eurozone grote verschillen bestaan in de gemiddelde belastingdruk. Zo besloegen de totale belastinginkomsten in België in 2010 44 procent bbb, terwijl dit in Ierland slechts 28 procent bbb was. Nederland scoort in de middenmoot met bijna 39 procent bbb. Een vergelijking met de situatie in 2000 leert dat in de meeste lidstaten van de eurozone de belastinginkomsten als percentage van de omvang van de economie in het afgelopen decennium licht zijn afgenomen. Gezien de forse, noodzakelijke begrotingsinspanning in veel lidstaten zal dit percentage de komende jaren echter weer kunnen stijgen. Als men een blik werpt op de overheidsbegrotingen voor 2013 die in veel landen recentelijk zijn ingediend, valt op dat diverse overheden ruimschoots gebruikmaken van lastenverzwaringen. Zo beslaan

in Frankrijk, ondanks de huidige hoge lastendruk, lastenverzwaringen volgend jaar twee derde van de totale budgettaire inspanning. In Spanje zal dit ongeveer de helft bedragen. Politiek lijkt een belastingverhoging makkelijker verkoopbaar dan een bezuinigingsmaatregel. Indien veel landen tegelijkertijd lastenverzwaringen doorvoeren, zal dit echter nadelige gevolgen hebben voor de groei van de binnenlandse bestedingen in de eurozone. ■ **MICHEL VERDUIJN** (RABOBANK)

Totale belastinginkomsten in eurozone

Tanend consumentenvertrouwen in Europa

MONETAIR

Micro-economisch onderzoek van DNB laat zien dat consumenten bij de beoordeling van de eigen economische en financiële situatie zich hoofdzakelijk baseren op publiekelijk voorhanden zijnde informatie. Uit een in 2007 verrichte tijdreeksanalyse op macroniveau bleek dat over een lange reeks van jaren de ontwikkelingen op de aandelenmarkt, werkloosheid, (gevoels)inflatie, de huizenprijzen en de renteontwikkelingen de pijlers vormen onder het consumenten-sentiment in Nederland.

Nieuw DNB-onderzoek laat zien dat sinds het uitbreken van de kredietcrisis zorgen over de toekomst van de pensioenvoorziening en zorgen over Europa het consumentenvertrouwen extra onder druk hebben gezet. Zolang deze zorgen aanhouden kan dit langdurig negatieve consequenties hebben voor de consumptieve uitgaven en de economische groei.

Niet alleen in Nederland staat het consumentenvertrouwen onder druk. Sinds juli van dit jaar brokkelt het consumentenvertrouwen in de meeste landen uit de eurozone verder af. Ook in Duitsland, dat tot dusverre een relatief sterke economische ontwikkeling heeft doorgemaakt, is het sentiment van de consument de afgelopen 3 maanden met zo'n 10 procentpunten gezakt, al bevindt het zich daar nog wel ruimschoots boven het dieptepunt van de kredietcrisis. Invloedrijke economen als Keynes wezen lang geleden op de sleutelrol van het consumentenvertrouwen bij economische ontwikkelingen. Granger-causaliteitstoetsen voor 11 EMU-landen onderschrijven het gelijk van Keynes. Met deze test kan worden nagegaan of de causaliteit loopt van consumentenvertrouwen naar de kwartaal-op-kwartaal-volume-groei van de consumptie van huis-

houdens of andersom. De hypothese dat consumentenvertrouwen niet van invloed is op de bestedingen wordt voor 8 landen verworpen met een onbetrouwbaarheid van 5 procent of lager en voor 2 landen bij een onbetrouwbaarheid van rond de 10 procent (tabel). Voor Oostenrijk geeft de toets geen uitsluitel. Omgekeerd kan de hypothese dat consumptiegroei geen invloed heeft op het vertrouwen voor geen van de landen worden verworpen. ■ **AD STOKMAN** (DNB)

Causaliteit consumentenvertrouwen en consumptiegroei

Januari 1998 t/m juni 2012	Kans dat causaliteit niet van vertrouwen naar bestedingen loopt	Kans dat causaliteit niet van bestedingen naar vertrouwen loopt
Finland	4,8	76,1
Ierland	0,0	99,0
Nederland	1,5	39,5
België	10,0	98,9
Duitsland	4,8	76,1
Oostenrijk	57,9	41,7
Frankrijk	11,7	18,1
Griekenland	1,4	28,7
Italië	3,5	21,8
Spanje	0,0	43,4
Portugal	0,0	22,8

De arbeidsmarktsituatie voor bouwkundige hbo'ers

ARBEIDSMARKT

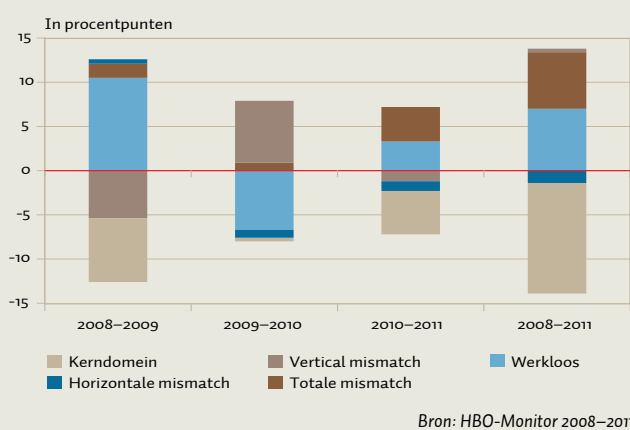
De economische malaise de afgelopen jaren heeft de bouwrijverheid hard getroffen en daarmee ook de afgestudeerden van de bacheloropleiding bouwkunde in het hbo. De figuur geeft een gedifferentieerd beeld van de veranderingen op de arbeidsmarkt voor de afgestudeerden van deze opleiding. De figuur geeft de veranderingen weer in het aandeel van een vijftal situaties voor afgestudeerden die zich op de arbeidsmarkt aanbieden: 'werkloos'; werkzaam in een functie

qua niveau en richting bij de opleiding past ('kerndomein'); werkzaam in een functie die qua richting bij de opleiding past maar niet qua niveau ('verticale mismatch'); werkzaam in een functie die qua niveau bij de opleiding past maar niet qua richting ('horizontale mismatch') en werkzaam in een functie die noch qua richting noch qua niveau bij de opleiding past ('totale mismatch').

De neergang van de economie in 2009 heeft in vergelijking met de situatie in 2008 een aantal consequenties. Ten eerste, het aandeel werklozen stijgt met 10 procentpunt. Ten tweede, het aandeel werkzaam in het kerndomein daalt met 7 procentpunt. Ten derde, het aandeel werkzaam in een functie met een verticale mismatch daalt eveneens, met 5 procentpunt. Het lichte herstel in 2010 laat het aandeel werklozen dalen met 7 procentpunt, maar dit komt niet ten goede van banen in het kerndomein (minus 0,3 procentpunt) maar van banen met een verticale mismatch (plus 7 procentpunt). De periode 2010-2011 laat een tamelijk vergelijkbaar beeld met de neergangperiode in 2009 zien. De teruglopende groei laat het aandeel werklozen stijgen (plus 3 procentpunt) wat ten koste gaat van banen in het kerndomein (minus 5 procentpunt). Het oplopen van de werkloosheid wordt in 2011 getemperd door een verhoging in het aandeel dat in een functie met totale mismatch werkzaam is (plus 4 procentpunt). Vastgesteld kan worden dat de economische crisis ertoe heeft geleid dat afgestudeerden van de opleiding HBO Bouwkunde niet alleen een kleinere kans op werk hebben, maar dat dit ook nog vrijwel volledig ten koste van banen in het kerndomein ging.

■ **CHRISTOPH MENG EN ANNELORE VERHAGEN (ROA)**

Veranderingen in de arbeidsmarkt voor voltijds-afstudeerders HBO Bouwkunde

Veel minder baanwisselaars sinds begin crisis

ECONOMIE EN SAMENLEVING

In 2011 hebben ongeveer 950.000 personen een nieuwe baan in loondienst gevonden. In 2008 lag het aantal baanvinders nog 250.000 personen hoger. Daarmee is het aantal baanvinders in 3 jaar tijd met een kwart gedaald. Het Centraal Bureau voor de Statistiek definieert baanvinders als personen die deel uitmaken van de beroepsbevolking en die minder dan een jaar in hun huidige baan werkzaam zijn. Tot de baanvinders behoren schoolverlaters; overige niet-werkenden zoals werklozen,

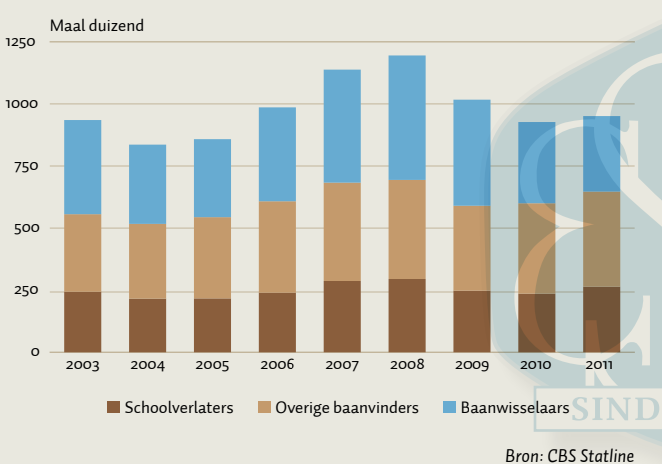
herintreders en arbeidsongeschikten; en baanwisselaars. Tot de baanwisselaars behoren zowel vrijwillige als onvrijwillige overstappers. De daling van het aantal baanwisselaars verklaart in grote mate de daling van het totaal aantal baanvinders. Het aantal baanwisselaars is in 3 jaar tijd met maar liefst 40 procent afgenomen. Het aantal niet-werkenden dat een baan vindt is een stuk constanter. De economische crisis heeft dus voornamelijk gezorgd voor een aanzienlijke daling van de baan-baanmobiliteit. Een uitsplitsing van deze cijfers naar leeftijd laat 3 trends zien. Ten eerste vonden schoolverlaters in 2011 relatief vaak een baan, uitgedrukt als percentage van het totaal aantal baanvinders. Het aantal baanvinders onder de 25 jaar liet in 2011 zelfs een lichte stijging zien ten opzichte van 2010. Daarmee doet deze jongste groep het nog relatief goed op de arbeidsmarkt. Alleen in de topjaren 2007 en 2008 vonden meer schoolverlaters een baan dan in 2011.

Een tweede trend is dat de daling van het aantal baanvinders sinds 2008 vooral groot is in de groep 35- tot 45-jarigen. Dit wordt voor 90 procent veroorzaakt door het lagere aantal baanwisselaars. De groep 35- tot 45-jarigen lijkt daarmee massaal vast te zitten in de huidige baan.

Een derde trend is de lage arbeidsmobiliteit van ouderen. In 2011 vonden slechts 38.000 personen boven de 55 jaar een nieuwe baan. Hiervan was slechts een derde baanwisselaar. Werkende ouderen wisselen dus amper nog van baan. Tegelijkertijd zijn er ruim 120.000 personen vanaf 55 jaar beschikbaar voor de arbeidsmarkt. Dat wijst erop dat het zeer moeilijk is voor niet-werkende ouderen om een baan te vinden.

■ **SIEMEN VAN DER WERFF (SEO ECONOMISCH ONDERZOEK)**

Baanvinders naar herkomst

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.